

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

תוכן

- א. גר דן את חבירו דבר תורה ... ואם היתה אמו מישראל דן אפי' ישראל ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל.....1
- ב. אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל ... מנעל לכתחלה.....4
- ג. בסנדל דאית לה שינצין ... בסנדלא דטייעא דמיהדק טפי ... אף על גב דאית ביה חומרתא קטרינן ביה מיתנא.....6
- ד. הותרו רצועות מנעל וסנדל או ששמט רוב הרגל חליצתה פסולה.....8
- ה. קרעתהו מהו שרפתהו מהו גלויי ברעא בעינן והאיכא או דלמא חליצה בעינן וליכא תיקו 8
- ו. שני מנעלים זה על גב זה ... דקרעתיה לעילאי ושלפתיה לתתאי.....9
- ז. יבמה שהגדילה בין האחין מותרת לינשא לאחד מן האחין ואין חוששין שמא חלצה סנדל לאחד מהן ... טעמא דלא חזינן הא חזינן חוששין ... לאחין מיפסלא.....9
- ח. סנדל התפור בפשתן אין חולצין בו שנאמר ואנעלך תחש.....9
- ט. אחד מנעל וסנדל ואנפיליא לא יטייל בהן לא מבית לבית ולא ממטה למטה ... כריך סודרא אכרעיה ונפיק ... כאן באנפיליא של עור כאן באנפיליא של בנד.....10
- י. חלצה במנעל הנפרם.....12

דף קב.

א. גר דן את חבירו דבר תורה ... ואם היתה אמו מישראל דן אפי' ישראל ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל

כל ישראל¹ כשרים לדון ואפילו ממזר, ואפילו כל שלשתן שיושבין בדין הם ממזרים, כשרים.

אבל גר פסול לדון שנאמר (דברים יז פסוק טו) שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיך תשים וגו' ריבה הכתוב משימות הרבה,

¹ שו"ע ונו"כ חו"מ ז א יו"ד רסט יא

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

לומר לך כל משימות שאתה משים עליך אפילו דיין בעלמא לא יהא אלא מקרב אחיך. וממזר מקרב אחיך מקרי ולא גר, ואפילו בדיני ממונות פסול².

ודוקא³ על ידי כפייה לכופ את ישראל הוא שפסול, דשום תשים על ידי כפייה משמע, כלומר בעניני שררה וכפייה למנות אותנו דיין יהיה דוקא מקרב אחיך ולא הגר, אבל אם קבלוהו עליהם הבעלי דינים מעצמם יכול לדון⁴. וי"א⁵ שאם הסכימו חשובי צבור למנות לגר לדיין לרוב חשיבתו ועוצם חכמתו, הרי זה בקבלוהו עליהם ויכול להיות דיין.

² לבוש וסמ"ע שם א

³ שו"ע ונו"כ יו"ד רסט יא

⁴ לבוש יו"ד שם וסמ"ע שם ד, וש"ך חו"מ שם א, ועיי"ש בקצוה"ח שכתב שלדעת המרדכי אפשר דאיסור הוא כמו דן מי שאינו גמיר ולא סביר דאפילו קבלוהו לא מהני קבלתו בין טעה ובין לא טעה וכמ"ש הבעל המאור בבבא רביעאה בשיקול הדעת (סנהדרין יב, א בדפי הרי"ף). וכמה פסולים דפסילי אפילו בקבלה, וכן בזה אסרה התורה לדון לפני גר שאינו אחיו

⁵ אורים שם ג מהכנה"ג וראיה משמיעה ואבטליון שלפי דעת הרמב"ם בהקדמתו לספר מדע היו גרים גמורים, זה נשיא וזה אב"ד, ומזה העלה דהצבור קבלוהו עליהם לרוב חשיבותם, ובקבלוהו עליהם מותר, ע"ש שהאריך, ולפי דבריו צ"ל אם קבלוהו חשובי העדה אף על פי שאין רוב הצבור מסכימים הוי בקבלוהו עליהם ויכול לדון, וכתב בתומים לפקפק בזה וז"ל "אלא שאני חוכך דכי מהני קבלוהו עליו בדיני ממונות, דהרי יכול להפקיר ממונו וליתנו למי שרוצה אבל בדיני נפשות שאין רשות ביד אדם לומר הרגוני וא"כ פשיטא דלא שייך ביה קבלה, וכל מיבו של ב"ד הגדול בירושלים לדון דיני נפשות דין זקן ממרא ודכותיה, ודיני ממונות לא היו דנין ממש כלל, וא"כ עדיין הקושיא איך יהיה מקהל גרים ראשי סנהדרין. ולכן צריך לומר או דמלך שאני כיון דרשות ביד מלך להמית ולהרוג לתקון המדינה כמש"כ הרמב"ם בהל' רוצח (פ"ב ה"ד), ע"ש, אף הוא אם רואה אדם גדול בתורה ומדע יכול למנותו לראש לדון אפי' דיני נפשות כי אתו דבר חוק ומשפט, וכן אמרו (סנהדרין ה א) דריש גלותא יכול ליתן רשות אפילו למאן דלא גמיר וסביר כולי האי, והכל מטעם חוק המלך כמש"כ הריב"ש (סימן רעא), וא"כ שמעיה ואבטליון נתמנו מפי מלך כי בימיהם היה מלכי השמונאים הכשרים ויכולים לדון בכפייה כי יד המלך היה עמם, או שנאמר כי באמת אילו היה בא דיני נפשות לא היו דנים ולא נתמנו לכך, רק למקבלי שמועה ובירור הלכה בתורה שבע"פ לעוצם חכמתם ובינתם ויראתם הקודמת ובוזו היו נשיאים ואב"ד, ולא לדון דיני נפשות, וצ"ע.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

במה דברים אמורים שהוא עצמו גר שנתגייר או שהוא מזרע גרים משני צדדין מאביו ואמו⁶, אבל אם הוא מזרע ישראל מצד אחד אפילו אינו מזרע ישראל אלא מצד אמו⁷, כשר בדיני ממונות אפילו על ידי כפייה, שמקרב ישראל הוא, ואפילו שלשתם גרים שאמותיהם מישראל כשרים.

גר לדון⁸ את הגר חבירו כשר, דדרשינן עליך כלומר על ישראל הוא שעריך להיות מקרב ישראל, אבל על הגר יכול להיות דיין אפילו גר גמור שאינו כלל מישראל לא מאביו ולא מאמו ואפילו על ידי כפייה⁹. אבל אינו יכול לדון את מי שאמו מישראל וכל שכן מי שאביו מישראל¹⁰.

ולדין חליצה¹¹ גר פסול אפילו אמו מישראל ואפילו לחליצת גרים, דכתיב (דברים כה פסוק י) וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנֶּעֱלָ וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנֶּעֱלָ, ובישראל אביו ואמו מישראל משמע. וי"א¹² שאם אביו מישראל כשר. ולכו"ע אם סבו או סבתו גרים אין לחוש¹³.

אין מעמידין¹⁴ מן הגרים לשום שררה שבישראל, אפילו ממונה על אמת המים שמחלקין ממנה מים לשדות, ואין צריך לומר לשררה אחרת, אפילו אחר כמה דורות, עד שתהיה אמו או אביו מישראל, שכל משימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך. וכן כל משימות שבישראל אין ממנין בהם אלא איש, ולא אשה.

⁶ ואפילו זרע זרען דגרים אסור בכל שימות, וכך כתב הרמב"ם בפ"ק דהלכות מלכים (ה"ד) ע"ש. סמ"ע שם א ועיין בית הלל יו"ד שם וז"ל וקשה לפי זה דוד המלך שבא מן אביו מישראל אבל לא מאמו מישראל שהיה מן רות זרע זרעה, ואם כן איך היה דוד מלך, הלא צריך שיהא דוקא אביו ואמו מישראל. ובספר באר שבע (סוטה מא: ד"ה נתחייבו) הקשה מן רחבעם בן שלמה שהיה מן נעמה העמונית, אם כן היתה אמו ממש מן העמוני ואיך היה מלך, והניח בצ"ע. ואחר כך מצאתי בכסף משנה שם שתירץ דאם אביו לחוד הוא מישראל מותר להיות מלך, ואף על גב דכתבו התוספות אביו ואמו, לאו דוקא, רק החילוק הוא דבשאר דינים אמו לחוד מהני, אבל לענין מלך צריך דוקא אביו ואמו, אבל באמת אם אביו בלחוד הוא מישראל (גם כן סנין) לכן היה רחבעם מותר להיות מלך. ובוזה מיושב גם כן קושיותי מן דוד לפי דברי מה"ר פלק בסמ"ע בשם הרמב"ם דאפילו זרע זרעה של גרים הוא פסול למלך וק"ל. ועיי"ש שדעת רש"י דלא כהרמב"ם, דזרע זרעו של גר כשר למלכות, לכן דוקא גר בעצמו אף שהורתו ולידתו בקדושה הוא פסול למלכות, אבל זרעו כשר למלכות אם אמו גיורת והורתו ולידתו היתה בקדושה אזי הולד כשר למלכות ועיין הי' רע"א הו"מ שם שהביא נמי שדעת תוס' שהורתו ולידתו בקדושה כשר לדיני ממונות.

⁷ יש הבודל דבאמו מישראל אפילו בא עליה בגיורתו והולידה לזה, ישראל מקרי כיון דאמו ישראלית, אבל ישראל שבא על גויה והולידה בן, אף על פי שנתגיירה אח"כ היא ובנה מ"מ הולד כמותה והרי הוא גר גמור דלא מתייחס כלל אחר אביו, כנה"ג אורים שם ג מהגב"י אות א.

⁸ בספר קצוה"ח תמה, האיך משכחת גר דן חבירו דבר תורה, הא מן התורה סמוכין בעינן וכו'. ולא קשה מידי, דהא אפילו ממונה על אמת המים אסור מדאורייתא (עיין רמב"ם פ"א ממלכים ה"ד), וכיון דדן מדרבנן הוי ליה כהתמנות ואסור בישראל מדאורייתא, ולגר מותר, דהתמנות לגר אין אסור רק על ישראל ולא על גר חבירו. נתיבות ביאורים שם

⁹ סמ"ע שם ד דלא כמרדכי שהתיר רק בלא כפייה ועיין בקצוה"ח שם שהצדיק דברי המרדכי

¹⁰ אורים שם ב

¹¹ שו"ע ונו"כ יו"ד שם ואבהע"ז קסט ב

¹² רמ"א אבהע"ז שם מהמור והסמ"ג

¹³ באר היטב סדר החליצה ה

¹⁴ ערך לחם יו"ד שם מהרמב"ם הלכות מלכים פרק א הלכה ד ה ומובא ברעק"א יו"ד שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

ב. אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין בסנדל אין שומעין לו

שכבר נהגו העם בסנדל... מנעל לכתחלה

נעל האמורה בחליצה משמעה בין סנדל ובין נעל, ונעל ומנעל דבר אחד הם¹⁵, אלא שנעל לשון תורה ומנעל לשון חכמים.

מן התורה חולצים בין בסנדל ובין במנעל, ואף על פי שרוב בני אדם בזמן הקדום היו נועלים סנדלים, אין בין סנדל למנעל מן התורה כלום¹⁶.

י"א¹⁷ שהמנעל עשוי מעור רך והסנדל מעור קשה ומבושל. וי"א¹⁸ שהמנעל עשוי משתי התיבות או שלש, ויש לו עור החופה את הרגל, ויש לו עקב שחופה הרגל מסביב, הן את כף הרגל והן את גבה והן את עקב הרגל, כמנעל שלנו, והסנדל עשוי כולו מחתיכה אחת, והוא מקבל את כף הרגל הדורס בקרקע ואת עקב הרגל, ושפתותיו גבוהות מעט בכל צדדי הרגל, ומצד העקב הן גבוהות יותר, אבל אינו חופה את הרגל מלמעלה¹⁹, אלא יש לו רצועות מלמעלה שמעמידים את הסנדל, והן נכנסות באזניים שיש לו בשפתותיו, ונקשרות על גב הרגל ומאחוריו. ויש שכתבו²⁰ שאף הסנדל חופה את רגלו מלמעלה, אלא שכולו עשוי מעור אחד, ובמנעל צד העליון, החופה את רגלו, עשוי מעור אחר. ויש²¹ שכתבו עוד הבדל ביניהם, שסנדל תפירותיו לצד חוץ, ומנעל תפירותיו לצד פנים.

לפיכך בזמן הזה שאין הסנדל מצוי הדבר תלוי במנהג רוב העם, ובזמננו רוב האנשים נועלים מנעלים²², כתבו רוב הראשונים שחולצים במנעל

¹⁵ כמבואר ברש"י ובמאירי בסוגיין

¹⁶ עיין ריטב"א ומאירי כאן.

¹⁷ דעת רש"י ותו"י קא. וכן בפסקי רי"ד ופסקי ריא"ז יב ב

¹⁸ ריטב"א שם ומובא בנמוקי"י ושני הפירושים מובאים בריטב"א ובמאירי וכתב שיש לחוש לשתיהם.

¹⁹ תשובת ר' שמריה בראבי"ה ח"ד סי' תתצה. וכ"כ העימור אות ג גט חליצה ע"פ גמ' שם שדוקא במנעל יש לדון משום "מעל דמעל"

²⁰ רי"ו נב"ה ח"ב

²¹ סמ"ג עשין נב בשם רבנו יהודה וסמ"ק סי' קפה וסד"ח לר"פ שם

²² ראב"ן כאן ראבי"ה ח"ד סי' תתצד עמ' לג ומו

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

לכתחילה²³. ומאחר שנהגו לחלוץ במנעל חולצים בו לכתחילה, שהמנהג מבטל ההלכה²⁴.

אולם צריך לכתחילה²⁵ שהמנעל שחולצים בו בזמנו, יש לעשותו שיהיה דומה במקצת לסנדל ולהחמיר ככל השיטות הנ"ל משום דמן הדין לא היה ראוי לחלוץ אלא בסנדל²⁶ לכתחילה²⁷. ולכן יש לעשותו מעור קשה קצת, כדי שיהא דומה קצת לסנדל, ואת הסוליה יש לעשות מעור קשה יותר²⁸, ויזהרו שלא תהיה העור של הסנדל משוחה בשמן לרככו²⁹, וגם לא יהא בו בגד תפור בפנים. ויהיו תפורותיו מבחוץ כמו סנדל³⁰, ויש כתבו הטעם כדי שיהא ניכר שתפור בעור ולא בפשתן, ויזהרו לתפרו בתפירות תכופות זו לזו³¹ כדי שלא יראה כמרופט, ויש לעשותו מחתיכה אחת, כדי לצאת ידי הסוברים שהסנדל עשוי מחתיכה אחת. ויש שכתבו שנהגו לחלוץ לכתחילה במנעל העשוי משתי חתיכות³², היינו שסוליתו עשויה מחתיכה אחת. וגם הרצועות הם חתיכה אחת תפורין בו וכן נהגו במקלות האשכנזים.

²³ סי' הישר לר"ת סי' יח (ס), והובא בס' המנהיג דיני חליצה; העיטור אות ג נט חליצה, והובא בריטב"א ונמוק"י שם; רמב"ן ורשב"א ומאירי שם בשם י"א; רא"ש שם סי' ג ובתוספותיו שם, ובריטב"א ונמוק"י שם בשם תוס' (ועי"ש בריטב"א שכ' בשם ר"ה, ונ' שטמ"ה וצ"ל ר"ת או תוס'), ע"פ ירושלמי פי"ב ה"א: וכי יש סנדל במקומו; סמ"ג עשין נב; טור קסט בשם הסמ"ק, ולפנינו אין, ועי' בהג' ר"פ לסמ"ק סי' קפה; רמ"א בשו"ע טז.

²⁴ אולם עיין רמב"ן ורשב"א וריטב"א שאף בזמנו אין חולצים במנעל לכתחילה, ויש לעשות סנדל לחליצה מעור שלוק קשה, ולעשותו מחתיכה אחת, ושיהיו בו קרסים ורצועות ארוכות.

²⁵ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קסט טז

²⁶ ולא במנעל, אף על גב דמן התורה שניהם כשרים דשניהם נעל מיקרו, והיינו מעמא משום דמנעל הוא מעור רך וסנדל הוא מעור קשה, והמנעל הזה שחולצין בו צריך שיכסה רוב רגלו ושיהא מכווין למדת רגלו ממש כמ"ש בעזרי"ה, לפיכך אסרו חז"ל מנעל לכתחילה, שמפני שהוא מעור רך אפילו הוא קרוע הוא מיושב שפיר על רגלו אף על פי שאינו שוה ומכוון למדת רגלו ואף על פי שאינו מכסה רוב רגלו, לכך נזרו שלא לחלוץ במנעל שלם משום מנעל המרופט שהוא מנעל קרוע, מה שאין לחוש לזה בסנדל, דסנדל כיון שהוא מעור קשה אין יכול ליישבו על רגלו משנפתח וליכא למיגזר מידי. מיהו היכא דלא שכיה סנדל חולצין לכתחילה במנעל, אלא שעושין אותו בכל אופן שיוכלו לדמותו לסנדל כמו שאמרנו למעלה, אלא שלעשותו מחתיכה אחת לא חישו. לבוש שם

²⁷ דרבה ורב יוסף הלכה כרבה כמ"ש בב"ב קי"ד קמ"ג ובגטין ע"ד ב' ועוד דהלכה כר' יוסי אפילו מחבריו וגם פשטא דמתני' מ' דיעבד כמ"ש אלא שאין סנדל מצוי בינינו וסומכין על הירושלמי ר"פ מ"ח הלצה במנעל חליצה כשרה למו נצרכה לר"מ דרמ"א אין חולצין במנעל תנא א"ר יוסי מעשה שהלכתי לנציבין וראיתי שם זקן אחד ונזמתי לו בקי לך ריב"ב מימך ונימא לי ר' שולחני הייתי בעירי ועל שולחני היה תדיר ונזמתי לו ראית חולץ מימך במה היה חולץ בסנדל או במנעל אמר לי רבי וכי יש סנדל במקומינו ואמרתי מה ראה ר"מ לומר אין חולצין במנעל וכמ"ש הרא"ש. ביאור הגר"א שם נו

²⁸ בס' זכור לאברהם ה' חליצה אות ט"ו. פ"ת שם ב

²⁹ רמ"א שם. ומהרש"ל סי' ו' כתב אם נתייבש קצת יכולין לעשות אותו כדי שיהא רך ויהא ראוי להלוך ע"ש ועיין כנה"ג בהגהת הטור סעיף ס"א

³⁰ ב"ש שם טז

³¹ רמ"א שם כ סד"ח למהר"י מרגליות (כת"י)

³² עי' בתשובת ח"ס ה"ב סימן קי"ב ע"ד מנעל של חליצה שהיה בעיר אחת עשו מג' חתיכות דהיינו העקב הסובב אחורי הרגל תפו' להפנת' שהיא ע"ג הרגל והשול"י שהיא תחת הרגל היא חתיכה שלישית ובא חכם אחד ואמר שכל החליצה שעשו במנעל זה פסולות כי גם הרמ"א ז"ל לא כתב רק שיהי' מב' חתיכות אבל לא משלש והוא ז"ל השיב ואין בדברי החכ' ההוא ממש והדבר פשוט שכשר אפי' לכתחלה למאי דנוהגים במנעל

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

ג. בסנדל דאית לה שינצין ... בסנדלא דטייעא דמיהדק טפי ... אף על גב דאית ביה חומרתא קטרינן ביה מיתנא

צריך לעשות³³ לסנדל רצועות³⁴ לקושרו בהן להדקו על הרגל³⁵. אחת בצד זה ואחת בצד זה ויהיו הרצועות ארוכות³⁶, שיוכל לכפול כל אחת שני פעמים שבכך הוא מהודק היטב³⁷.

ואף במנעל שלנו שאין לו שנצין – רצועות – קושרים בראשו רצועות³⁸ כדי שתהא חליצה מעולה. וגם³⁹ יעשה

כמין קרסים⁴⁰ כמו חומרתא⁴¹ כלומר קשר עגול⁴² באזנו האחד, שיכניסום בלולאות שיהיו לו באזנו השני כדי להדקו יפה⁴³, שכן היה מנהגם לעשות

תפור מב' התיכו' כי אין שום חילוק בין ב' לג' וראו' ברורה מדברי יש"ש פמ"ח סי' ה' כו' ואני אומר יה"ר שלא תבאנה בנות ישראל לחליצה אבל אם ח"ו יבואו לידי אתיר לכתחלה בכיוצא בזה.

³³ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קסט יח

³⁴ לדעת רש"י זהו פירוש שנצין שהם רצועות, היינו שתי רצועות דקות וקצרות, שעושים בשפת המנעל או הסנדל לקשרו על השוק, ונות לחלצו, שאף על פי שהוא גדול ורחב עד שצריך שנצין להדקו, חולצים בו, לפי שהרצועות מהדקות אותו

³⁵ דעת הערוך ע' שנין, וכ"כ בפ"י רה"ג ובפיהמ"ש לרמב"ם כלים פכ"ו מ"א ור"ח שבת צב ב. וכע"ז במאירי יבמות שם. ש"שנצין" אלו, הם לולאות שמכניסים בהן רצועה ומותחים אותה בלא קשירה, ומתוך שסנדל זה נוח לחלצו, אינה חליצה מעולה כל כך, אלא אם כן יעשה לו עוד רצועות שיתהדק בהן בקשירה.

³⁶ רמ"א שם

³⁷ ביאור הגר"א שם עא

³⁸ קטרינן בה מיתנא כו' ושם ב' תרסיותיו מ' שנים וכמ"ש בהדיא בשבת קי"ב א' אלא שרש"י פי' שם פ"י אחר על תרסיותיו שפירש מקום קביעות הרצועות מכל מקום מ' שהן שנים. ביאור הגר"א שם סו

³⁹ דשניהם בעינן חומרתא ומיתנא אף שהרמב"ם ורשב"א סבירא ליה דרצועות לבד סגי ורי"ף וראב"ה סוברים דשנצין לבד סגי והרא"ש ב' דבדידן א"צ לכלום שדידן מהודק בלא"ה כמ"ש בסנ"ג בהג"ה ע"ש מ"מ יש לעשות כהני רבוותא הנ"ל. ביאור הגר"א שם עב

⁴⁰ שכך דעת הריטב"א ונמקו"י בשם י"א בפ"י שנצין

⁴¹ ובערוך ע' חמר בשם ר"ח (וע"י פי' ר"ח שבת קי"ב א) הובא בב"י שם ובמאירי שם ורי"ו נכ"ה ה"ב בשם הרמ"ה שהיא כעין מבעת, לולאה, ומושכים דרכה את הרצועה. וברש"י משמע שהיא קשר קשור על שפתות המנעל שמעמידו שלא ייצא מן הרגל

⁴² שו"ע ונו"כ שם יט ובסמ"ק סי' קפה, פסקי ריא"ז פי"ב ה"ב יא: כעין לולאות וקרסים; רי"ו שם, טור שם, וכע"ז ברא"ש בסד"ה.

⁴³ סנדל של ערביים, כתבו היטב"א והמאירי שם שרצועותיו גדולות ורחבות ונכפלות על הרגל, ויש בשפתותיו מצידי הסוליה אזניים, ובתוכן נכנסות רצועות ארוכות וקושרים אותן פעמים על השוק ופעמים על גב הרגל, וקשרים הללו מעמידים את הסנדל ברגל במהודק, והוא מהודק יותר מסנדל שיש לו שנצין

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

קרסים בפי המנעל כדי לחבר שתי שפתות המנעל, שכל מה שהוא מהודק יותר כשחולצין אותו תהיה החליצה יותר חליצה מעולה. ונוהגין לעשות ג' קרסים⁴⁴ וג' לולאות⁴⁵. ולא יהיו הלולאות מן האוון עצמה, אלא שתהא רצועה קטנה מחוברת בראש האוון⁴⁶, וכן הקשרים לא יהיו מעור המנעל עצמו, אלא מרצועה אחרת מחוברת לו⁴⁷.

את הקרסים בנעל ימין יעשה בעד שמאל בחלק הפנימי, והלולאות בעד ימין בחלק הפונה חוצה⁴⁸, ובנעל שמאל של איטר להיפך⁴⁹, ודוקא כשהדרך כן באותו מקום, אבל אם נהגו להיפך, יעשה להיפך ויתפור אותה מבחוץ ולא מבפנים, שלא יחוצו בין המנעל והרגל, נ"ל, וכן נוהגין.

ושתי הרצועות והמנעל עם הקרסים והלולאות יהא שחור והרצועות יהיו לבנות⁵⁰, שכן היו כל המנעלים בזמן נתינת התורה ובימי חכמי התלמוד, ואנו צריכים לעשות מנעל החליצה כמו שהם היו הולכים בהם בזמניהם שזהו נעל הנאמר בתורה. וי"א⁵¹ שיש לעשות את הרצועות שחורות.

גם רצועות התפירה יהיו לבנים⁵². אבל השאר, הכל שחור מבחוץ, וכן נוהגים. אבל מבפנים, אין לחוש. ואם הושחרו הרצועות מחמת זקנה, אין להקפיד.

ולא יעשו לו לשון תחת הקרסים או בין האזנים כמו שרגילין לעשות במנעלים, משום שצריך להיות הנעל עצמו על רגלו שתחלוץ אותו ממנו, דכתיב וחלצה נעלו מעל רגלו, ואם היה בו לשון, הוה החליצה מעל דמעל.

ומטעם⁵³ זה צריך ג"כ שיהיו אזניו קצרות שלא יגעו זה בזה, כדי שיהיו הקרסים והלולאות שבהם תחובות על שוקו ממש ולא על האזנים משום שהרי זה מעל דמעל, וכל שכן שיהיו האזנים ממש על שוקיו ולא על הקרסים או על הלולאות שאז הוא ממש מעל דמעל.

⁴⁴ הומרתי לשון רבים ורבים הם שלשה כמ"ש בספ"ד דניטין ולפחות שנים

⁴⁵ רמ"א שם. ולפחות שנים לשון השו"ע שם

⁴⁶ כדי שיהא דומה לסנדל שהוא קשה ואי אפשר לעשות בו לולאה אלא מעור אחר, או לפי שאין לעשות נקב במנעל עצמו נזירה משום מנעל המרופט. עיין ביש"ש

⁴⁷ רמ"א שם

⁴⁸ יש"ש יב ו ועיין בפ"ת ס"ק כא

⁴⁹ פ"ת שם

⁵⁰ שו"ע ונו"כ שם יח מהא דב"ק נ"ט ב' וסנהדרין ע"ד ב' ותענית כ"ב א' ומכמו שכתבו תוס' שם ושם. ביאור הגר"א שם סז

⁵¹ הרי"ף והרא"ש פ' בסנהדרין שם ערקתא דמסאנא שאומות העולם עושין אדומות וישראל שחורות ואף לפירוש תוס' הומרא זו אין לה פנים דבשלמא החילוק שבין מנעל לסנדל ניהא דמנעל לכתחלה נזירה משום כו' אבל במנעל עצמו כיון דהאידינא הכל הולכין ברצועות שחורות מאי קפידא איכא ואף שכאן בסימן זה כתב כמה חומרות וחומרות דחומרות הומרא זו א"ל פנים וקולא היא. ביאור הגר"א שם

⁵² רמ"א שם כדי שיהא היכר שתפרו את המנעל בעור ולא בפשתן. יש"ש שם

⁵³ רמ"א ונו"כ שם כ

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

בדיעבד אם המנעל הוא שיכול להלך בלא קשירה אז כשר החליצה אפילו שאין בו רצועות וקשרים⁵⁴.

ד. הותרו רצועות מנעל וסנדל או ששמש רוב הרגל חליצתה פסולה

התיר הוא⁵⁵ את הקשר ושמטה היא המנעל מעל רגלו, או שהתירה היא ושמש הוא, חליצתה פסולה עד שתתיר היא ותשמוט היא, שהכל הוא מן החליצה וחליצה תלה הכתוב באשה החולצת דכתיב וחליצה נעלו וגו'.

יש אומרים דוקא שאינו יכול להלך בו בלא קשירה או קשירה בכלל החליצה ופסולה אם לא התירה היא הקשר, אבל אם יכול להלך בו בלא קשירה והתיר הוא הקשר והיא חליצה הנעל מעל רגלו הרי זו חליצה כשרה, שמכיון שיכול להלך בו בלא קשירה, אין היתר הקשר בכלל החליצה. וכך להלכה⁵⁶.

ה. קרעתהו מהו שרפתהו מהו גלויי כרעא בעינן והאיכא או דלמא חליצה בעינן וליכא תיקו

קרעה המנעל⁵⁷ מעל רגלו⁵⁸ או ששרפתו ממנה, חליצתו חליצה פסולה, משום הספק שבגמ' אם הקפידה התורה דוקא על חליצת המנעל ממש, ואם קרעה המנעל מעל רגלו או שרפתו לא הוי כלום, או שמא לא הקפידה התורה אלא שצריכה לגלות רגלו, וכשקרעה המנעל או שרפתו הרי גלתה רגלו, לפיכך חולכים לחומרא, וכשקרעה או שרפתו הוי חליצה פסולה, שפסלה עליו ועל האחין וצריכה חליצה אחרת.

אם קרעה כשיעור חליצה כגון רוב עקב שיעור שלשה או ד' אצבעות, אעפ"י שיוכל להלך בו, אף שחליצה אח"כ המנעל אינו מועיל⁵⁹.

⁵⁴ ב"ש שם טז

⁵⁵ שו"ע ונו"כ שם לג

⁵⁶ כבר כתבתי לעיל בשם הרא"ש דס"ל כל שיכול להלך במנעל אין עיכוב בקשירות וכן בסמוך אם קושר למעלה מארכובה כשר לדידה אם יכול להלך במנעל ובאמת לא מצינו שום פוסק אשר חולק עליו אף שסתמו דבריהם י"ל לדינא מודים לדבריו. ב"ש שם לא

⁵⁷ שו"ע ונו"כ שם לו

⁵⁸ וכ"ש היכא שנקרע המנעל שלא בכונת היבמה. באר היטב שם לו

⁵⁹ ב"ש שם לו, ובאר היטב לו

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

ו. שני מנעלים זה על גב זה ... דקרעתיה לעילאי ושלפתיה לתתאי

היה לבוש⁶⁰ ב' מנעלים זה על גב זה, וחלצה שניהם יחד בבת אחת⁶¹ חליצתו כשרה שהרי חלצה וגלתה רגלו, אבל קרעה העליון וחלצה התחתון בענין שנשאר העליון במקומו, אף על פי שחליצה ישנה, גילווי רגלו אין כאן ופסולה. וכן חלצה העליון וקרעה התחתון עד שנגלית רגלו חליצתה פסולה, שחליצת העליון הוי חליצת מעל דמעל.

ואם קרעה לעליון לגמרי, וחלצה התחתון הרי זו חליצה⁶².

דף קב:

ז. יבמה שהגדילה בין האחין מותרת לינשא לאחד מן האחין ואין חוששין שמא חלצה סנדל לאחד מהן ... טעמא דלא חזינן הא חזינן חוששין ... לאחין מיפסלא

כיון⁶³ שהקפידה התורה כל כך אעשה דחליצה, צריכין שיכוונו היבם והיבמה שתהא מותרת לזר בחליצה זו. נתכוין הוא ולא היא או היא ולא הוא לא הותרה, ומיהו חליצה היא לפוסלה על האחין⁶⁴.

לפיכך יבמה שגדלה בין האחין וראינו שחלצה נעלו של אחד מהם אפילו שלא בפני ב"ד אסורה להתייבם, שמא כיונו לשם חליצה, ועריכה חליצה כשרה שניה להתירה לזר, אבל כל זמן שלא ראינו שחלצה לאחד מהם מותרת להתייבם, ואין חוששין שמא חלצה לאחד מהם, דלאו אורחא בהכי ולא שכיחא מילתא.

ח. סנדל התפור בפשתן אין חולצין בו שנאמר ואנעלך תחש

⁶⁰ שו"ע ונו"כ שם לז

⁶¹ ב"ש שם לז

⁶² ב"ש שם

⁶³ שו"ע ונו"כ שם מד

⁶⁴ ועיין ב"ש מה שדן בדעת הרא"ש שרם כיון רק אחד לא פסלה על האחין עיי"ש

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

קים להו לחז"ל שסתם⁶⁵ לשון נעל הנאמר בתורה הוא של עור, וכן כתיב (יחזקאל טז פסוק י) וְאֶנְעֵלְךָ תַּחַשׁ תַּחַשׁ מִשְׁמַע מַעוֹר שֶׁל תַּחַשׁ, לפיכך אמרו המנעל שחולצין בו צריך שיהא כולו של עור⁶⁶, וי"א שבדיעבד כשר גם אם אינו של עור, ואפילו התפירות צריכים לכתחלה לתופרן בעור אולם בדיעבד אם לא היה תפור בעור חליצתו כשרה, שמכל מקום נקרא נעל, ויש פוסלין אפילו בדיעבד⁶⁷. אבל רצועותיו שקושרים בו אין צריכין להיות של עור, וי"א שגם רצועותיו מעור וכן נוהגין לעשות גם הרצועות של עור.

ט. אחד מנעל וסנדל ואנפיליא לא יטייל בהן לא מבית לבית ולא ממטה למטה ... כריך סודרא אכרעיה ונפיק ... כאן באנפיליא של עור כאן באנפיליא של בגד

כבר התבאר במסכת יומא דף עה: שאחד מחמשת העינויים האסורים ביום הכיפורים הוא נעילת הסנדל. כיצד – אסור לנעול מנעל של עור⁶⁸ וסנדל של עור, אפילו ברגלו אחת, ואין חילוק בין ביתו לרשות הרבים בכל מקום אסור.

ואפילו סנדל של עץ ומחופה עור אסור, ואפילו מי שהוא קיטע אסור לו ללבוש קב שלו אם הוא מחופה עור. ואפילו נעל בית מבד, שיש בו עור אסור ללבוש⁶⁹.

⁶⁵ שו"ע ונו"כ שם טו

⁶⁶ צריך ישוב למה כתבו בפלוגתא בקב הקיטע ובאנפלאות דרבנן פסלו משום דאין דרך לעשות מנעל כזה ת"ל דס"ל הדרוש תחש דרוש גמור הוא וצ"ל כמ"ש בסמוך כשעשוי מצמר דבא מעור אין ממועט מתחש בזה ניהא מ"ש באנפלאותין ב"ש שם יג

⁶⁷ כ"ב הרמב"ם פ"ד וטור בשם הרמ"ה ולדעת הרא"ש כשר וכתב הטעם משום הדרוש מתחש שצריך להיות משל עור אינו אלא אסמכתא. ועיין ב"ש שם יג שכתב שאין להקשות ל"פ"ז למה אנפלאות של בגד פסול וצ"ל דס"ל כתום שכתבו שם אנפלאות לא השיב מנעל כיון דאין רגילין לעשות מבגד ותליא הכל אם דרך לעשות מנעל כזה ודרוש תחש אינו אלא אסמכתא ושל עץ פסול גם כן מטעם דאין דרך לעשות מנעל של עץ שו"ע ונו"כ או"ח תריד ב

⁶⁹ אולם עיין כף החיים כאן ס"ק י שכתב "אבל מה שקורין בערבי קולקא"ב והוא של עץ ורק יש בו רצועה של עור למעלה להכניס בו ראש הרגל שרי כמ"ש שם או"ע יעו"ש" אך עיין שו"ת מהר"ם שיק אורח חיים סימן שטז כתב ללמד זכות אך הכריע "אף על גב דלפי הטעמים הנ"ל היה נראה דשרי, מכל מקום בוודאי יש להחמיר, כן נראה לפי ענ"ד".

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

אבל מותר לנעול סנדל או מנעל של גומי ושל קש ושל בד ושל שעם או של שאר מינים י"א⁷⁰ שטעם ההיתר שהרי גושי הארץ מגיע לרגליו ומרגיש שהוא יחף. ולפי"ז בנעליים מעץ ובנעלי נוחות או ספורט שלנו היום אין להתיר, וי"א⁷¹ שלא אסרו אלא מנעל וכל שאינו של עור אינו נקרא מנעל אלא מלבוש, והעיקר להלכה כסברא זו. ומי שאפשר⁷² לו טוב להחמיר בסנדל של עץ, או בנעלי נוחות או ספורט שלנו⁷³.

יש אנשי מעשה שהחמירים לא ללבוש כל צורת מנעל ביוה"כ, רק חולכים יחף וכשיטת הב"ח שמעיד שכן נהגו רבותיו, אבל הרבה אנשי מעשה נוהגין לנעול בחוץ ברשות הרבים נעל כשר, ובפנים בבית הכנסת או בבית יחף, ויש למנהגם ג"כ יסוד.

מותר לכרוך בגד קשה סביב רגליו, ומותר לצאת בו אפילו לרשות הרבים⁷⁴. ויש אוסרין לצאת בו לרשות הרבים⁷⁵ אלא אם כן הולך לדבר מצוה או לשאר דבר הכרחי לו ביום ההוא, והוא מפונק ואין די לו בלבישת גרביים שעשוין מבגד רך שאז התירו לו לצאת לרשות הרבים בבגד קשה וכרוך סביב רגליו וטוב להחמיר כסברא זו.

לצאת לרשות הרבים בגרביים מותר בכל ענין לדברי הכל, כיון שלובשן דרך לבישה.

⁷⁰ שערי תשובה לעיל בסימן תקנ"ד בשם הפנים מאירות. ועיין בהגהת חתם סופר שכתב שדבריו נכונים, ועל כן עצתו כשילך ברחוב ילך בלבדים רכים באופן שירגיש הקרקע למטה ברגליו ומרגיש שהוא יחף. שער הציון ס"ק ה

⁷¹ כך פשטות דעת המחבר.

⁷² שו"ע הרב שם ומ"ב ס"ק ה ועיין מועדים וזמנים ו כח שכתב " בסיכום דברינו יוצא : א. כשיש עור למטה או למעלה אסור, ועור סינטטי שכמוהו דינו כמוהו והיינו כעור, ב. סנדלים או נעלי התעמלות שלמטה גומי עב אוהומר סינטטי כמוהו, ואין מרגישים בזה קושי הארץ, כשמצוי שם שיוצאין בהו תמיד בחוץ, ראוי להורות להחמיר, ומ"מ אין למחות במיקילין. ג. סנדלי אצבע שלמטה גומי ומכסה רק ראשי אצבעות, ואין יוצאיו בהו כלל לרשות הרבים אלא לים וכדומה, מותר לנעלו ליוה"כ ואין להורות להחמיר, ומ"מ אם אינו נרגש קושי הארץ ירא שמים המחמיר לעצמו תע"ב. י. סנדלים או נעלי בית שלמטה גומי דק שמרגישים קושי הארץ ואין דרך לצאת בהו כלל לרשות הרבים מותר ביוה"כ.

⁷³ וכל דינים אלו שייכים גם בנעילת הסנדל בתשעה באב גמבואר בשו"ע ונו"כ או"ח תקנ"ד מן אמנם מה שהחמירו פה לאסור נעלי עץ דבעינן שירגיש שהודך יחף אפשר שהוא רק משום דאיכא חשש דאורייתא אבל בתשעה באב יש להקל וכן נראה מהא דהמ"ב התם ס"ק ל לא הביא כלל דעה זו אלא רק כתב דאם אינו של עור לא חשיב מנעל אלא מלבוש, והו"ל לא.

⁷⁴ דעת הר"ן בסוגיין, אף על פי שבכל שבתות השנה אסור לצאת בו לרשות הרבים כיון שאינו דרך מלבוש מכל מקום ביום הכיפורים כיון שאסור בנעילת הסנדל ואי אפשר לו לנעול מנעל של עור נקרא זה דרך מלבוש לאותו היום.

⁷⁵ ועין במנחת חינוך מצוה שיג' ס"ק מ, דהנעל מנעל עור ביוה"כ פ' ויצא בו לר"ה, חייב, דמחמת איסורו לאו מלבוש הוה אלא משאוי, ועיין שד"ח מערכת יוה"כ פ' סי' ג' ס"ק יד ו - טו וקצה המטה על מטה אפרים סי' תריד ס"ק ב

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

מותר לעמוד ביום הכיפורים על גבי כרים וכסתות אפילו הן של עור שאין זה הנאת דרך נעילה, ולא אסרו אלא כשהוא מנעיל ברגליו, ומטעם זה יש להתיר⁷⁶ להניח מדרסים אפילו אם מחופים עור בתוך הנעל, מכל מקום המחמיר בכרים וכסתות או מדרסים של עור תבא עליו ברכה⁷⁷ אולם אם סובל מכאבים עזים יש להקל.

במה דברים אמורים שלא בשעת תפלת שמונה עשרה, אבל בשעה שמתפלל תפלת שמונה עשרה אסור לעמוד על גבי כרים וכסתות, אפילו אינן של עור משום שנראה כמתגאה אם יעמוד על כרים בשעת תפלה, אבל מותר לעמוד על שאר דברים חוץ מן כרים וכסתות אפילו בשעה שמתפלל תפלת שמונה עשרה, אם אינו גבוה שלשה טפחים מן הארץ.

י. חלצה במנעל הנפרם

יבואר להלן דף קג. בעזרה"ת

⁷⁶ שש"כ לט, לו

⁷⁷ שו"ע הרב שם